

GOSPODARSKI VESTNIK

Št. 9.

V Gorici, dne 1. septembra 1925.

Leto III.

Izhaja enkrat na mesec. Stane letno
10 lir. — Posamezna številka 1 liro.

Uredništvo in uprava v Gorici, Via S.
:: Giovanni šte. 6., I. nadstr. ::

Ponatis je dovoljen s popolno navedbo vira.

ZA KRUH.

Zadnja svetovna morija, ki je povzročila neizmerno gorja, solz in bridkosti po vesolnem svetu, je tudi pokazala v prav jasni luči, da ni dovolj, ako je v državi armada izborna opremljena, ako je dovolj vojakov, pušk, topov in drugega morilnega orožja; pokazala in dokazala je, vsi smo to videli, da je v prav posebni meri zadostna zaloga kruha, ki odločilno vpliva tudi v strelskih jarkih. Ni še vojska pripravljena, ako ima dovolj streliva, polne žitnice v deželi jo še le usposobijo za vojne napore in ji dajo vsaj upanje na zmago. Ta nauk, ki nam ga je dal v otipljivi obliki potek zadnje svetovne vojne, se je začel splošno upoštevati. Uvažuje ga mogočna Anglija, in uvaževati ga je začela tudi naša državna uprava.

Splošno je znano, da mi ne pridelamo take množine žita doma, ki bi zadostovale za kritje vseh potreb prebivalstva. Navezani smo na uvoz. Uvoženo blago pa moramo drago plačevati. Tako nam primanjkljaj v žitnih zalogah dvakrat škoduje. Odvisni smo od tujine, da imamo dovolj kruha na razpolago, in tega moramo drago plačevati, kar škoduje našemu gospodarstvu ogromno. Ni čuda torej, da je bilo stremljenje odločujočih činiteljev v državi že od nekdanj vsmerjeno v tem pravcu, da je treba z vsemi sredstvi pospeševati proizvodnjo žita doma. Kljub vsemu smotrenemu delovanju pa pridelek še zdaleka ne krije potrebe. Še vedno mora država uvažati žito.

Vsi dosedanji neuspehi pa niso ustrašili državne uprave. Bolj ko kedaj prej, je sedaj napela vse sile, spravila vse razpoložljive moči po koncu, pripra-

vila ogromna denarna sredstva, da pričene novo »žitno bitko«, ki jo hoče z uspehom dobojevati. Nobenega sredstva, o katerem meni, da bi ji moglo pomagati v dosego končne zmage, ne bo država pustila v nemar. Glavno skrb namerava posvetiti osuševanju raznih močvirij, ki jih je v državi še mnogo, in izčiščenju obširnih, do sedaj neobdelanih zemljišč, ter vse posejati z žitom. Poverila je izvršitev tega posla posebnim odborom, ki jih bogato zalaga z denarjem. Za posameznike, ki se nameravajo prav v posebni meri posvetiti pridelovanju žita, so pa cenj krediti na razpolago.

Naravno je, da mora to stremljenje državne uprave dobiti splošno odobrovanje. Saj bo to delo, ako uspe, rodilo splošni blagor: dovolj kruha bomo imeli.

Tudi naše ljudstvo ne sme v tem res priznanja vredni borbi stati ob strani. Tudi pri nas mora prodreti naziranje, da je nujno potrebno v vseh krajih, kjer so podnebne in druge razmere ugodne za to, sejati več žita. Stalno višanje cen kruha, padanje cen nekaterim poljskim pridelkom, gnitje krompirja in s tem združeno ponesrečeno izvažanje tega pridelka, nas naravnost sili, da si priskrbimo s svojih nlij dovolj žita za domačo potrebo, za vsakdanji kruh. Izkušnje med zadnjo vojno nas morajo še prav posebno podžigati, da se vržemo z vso odločnostjo na pridelovanje žita, četudi moramo opustiti dosedanji že ukoreninjeni način obdelovanja svoje zemlje. Pobuda, ki jo je velikopotezno podala državna uprava, pa mora prav odločujoče vplivati na nas. Pomagajmo torej i mi, da se »žitna bitka« ugodno skonča.

Splošna gospodarska vprašanja

Hrovatin Ksist:

O ZAVAROVANJU.

(Dalje.)

Omenil sem že, da se pripeti pre- mnogokrat, ko resnično ponesrečeni za- varovanec utрпи škodo, a ne prejme vse odškodnine in to vsled tega, ker zava- rovalnica, ki plača večkrat neopravičene škode, skuša prihraniti na odškodninah, kolikor le mogoče. Tu pričenja vzrok špekulativnim izvorom.

Na drugi strani vidimo zopet zava- rovanca, ki zavaruje svoje imetje, kar tje v en dan in ki ne gleda, kaj in kako je zavaroval; glavna reč mu je, da ne pla- ča mnogo. Ko je nesreča, šele tedaj za- varovanec sprevidi in občuti, da se je zavaroval slabo. Predočimo si slučaj, ko pogori kmečko posestvo, ki je zava- rovano za celotno svoto 30.000 lir. — Ško- da, ki je nastala vsled požara, se računa vedno s svoto, ki jo potrebujemo, da popravimo škodo. Z drugimi besedami

1. hišo si zavaroval za	L 20000	škode je	L 1000,	kar je ostalo je vredno	L 29000
2. hlev	" 5000	"	" 8000	" " " "	2000
3. pohišstvo	" 4000	"	" 1000	" " " "	4000
4. poljske pridelke	" nič	"	" 1000	" " " "	1000
5. vinsko posodo in vino	" nič	"	" 2000	" " " "	3000
6. seno in steljo	" nič	"	" 3000	" " " "	—
7. živino v hlevu	" 1000	"	" 2000	" " " "	6000
8. kmet. stroji: orodje	" nič	"	" 2000	" " " "	1000

skupaj si zavaroval L 30000 skode je

Razumljivo je, ako odkloni zavaroval- nica odškodnino za vničene poljske pri- delke, za vinske posode in vino, za po- žgano seno in steljo ter za kmetijske stroje in orodje, katerih škoda znaša 8.000 lir, ker niso bili zavarovani. A tu- di ostala škoda, ki znaša 12.000 lir, se ne izplača v polni meri zavarovancu, ker ni zavaroval v zadostni meri.

Pri hiši, pri kateri je 1.000 lir škode, prizna zavarovalnica odškodnino v višini 666.67 lir, ker pravi, da bi bil moral zava- rovati hišo za vseh 30.000 lir, ko bi hotel vdobiti vso odškodnino v znesku 1.000

rečeno, kmet bo moral popraviti pokvar- jeno in vničeno in plačati za vspostavi- tev poškodovanega poslopja resnične nabavne cene, katere tudi zavarovalnica vpoštevajo. Recimo, da zračunajo izve- denci škodo, povzročeno po požaru pri gori omenjenemu posestniku na 20.000 lir. Zavarovan sem za 30.000 lir, škoda znaša 20.000, upam, pravi posestnik, da mi izplača zavarovalna družba vseh 20.000. Kako pa je razočaran in razlju- čen, ko sliši, da mu ponuja za odškon- dino le 5.720 lir. — Ogorčenje njegovo je silno naravno, a neopravičeno.

Zavarovalnica, ki si je osvojila po istem načelu, kakor prej omenjeni zava- rovanec dobičkanosnih namenov, zgre- šene špekulacijske smotre, zastopa to svoje stališče in pravi: Zavarovan si res za 30.000 lir, in škoda tvoja je tudi res- nična lir 20.000, a mi ti ne pripoznamo več nego 5.720 lir odškodnine in to vsled dejstva, ker si se zavaroval slabo. Po- glej kako stojte tvoje stvari:

L 1000,	kar je ostalo je vredno	L 29000
" 8000	" " " "	2000
" 1000	" " " "	4000
" 1000	" " " "	1000
" 2000	" " " "	3000
" 3000	" " " "	—
" 2000	" " " "	6000
" 2000	" " " "	1000

L 20000 kar je ostalo je vredno L 4600.

lir, ker pa si zavaroval hišo za tretjino nižje, se ti odmeri tudi odškodnina za tretjino škode nižje, to je za 1.000 lir manj $333.33 = 666.67$ lir.

Pri hlevu, katerega škoda znaša 8.000 lir, prizna zavarovalnica le 4.000 lir, ker bi ga bil moral zavarovati za 10.000 lir, a si ga zavaroval samo za polovico vrednosti, vdobiš torej tudi samo polo- vico resnične škode, to je polovico 8.000 lir, kar znaša le 4.000 lir.

Na isti način ti priznamo pri pohi- štvu le 800 lir in pri živini samo 250 lir. Vsega skupaj torej le 5.716.67 lir.

Vidimo torej, da vtrpi ta zavarovalec škodo 20.000 lir, a prejme odškodnino v znesku 5.716.67 lir in to, vsled brezbržnosti svoje in brezvestnosti raznih agentov, ki ne poučijo ljudstva v zadostni meri.

Posestniki, bodite previdni pri sklepanju zavarovalnih pogodb in to posebno dandanes, ko so nestalne nabavne

cene. Pregledati bi morali od časa do časa zavarov. svoja, če so v redu in popraviti, kar ni pravilnega. Z drugimi besedami: zahtevajte pri zavarovalnicah, da vam zvišajo oziroma znižajo zavarovane svote, kakor je pač potrebno in prejeti morate tozadevno pismeno potrdilo.

(Dalje.)

Ž i v i n o r e j a

Ing. Podgornik Anton:

SKRBI, DA BODO KOKOŠI NESLE TUDI POZIMI.

Vedno lahko opazujemo, da kokoši mnogo manj nesejo pozimi nego poleti. To tudi povzroča, da pride pozimi mnogo manj svežih jajec na trg nego poleti. Vsled tega so tudi jajca v zimskem času bolj draga. Zato bi se morala vsaka gospodinja prizadevati, da bi njene kokoši tudi pozimi dobro nesle. Smoter ali cilj njene kokošjereje bi moral biti tedaj pred vsem ta, da bi si vzredila posebno takšne kokoši, ki bi dobro nesle tudi v zimskem času.

V dosego tega smotra je treba, da držimo in redimo le popolnoma zdrave do tri leta stare kokoši, ker le od takšnih je mogoče pričakovati tudi dobrih dohodkov. Vse šibke in slabotne živali moramo odstraniti iz svoje kokošjereje. Ako hočemo, da nam začnejo nesti mlade piške (mladice) že pred zimo in skozi celo zimo, je potrebno, da so iz zgodnje gnezda. Piške začnejo nesti, ko so 6 do 7 mesecev stare. Da nam piške začnejo nesti že pred zimo, je treba, da se izvalijo že v marcu ali vsaj začetkom aprila. Ako so se piške izvalile šele maja ali junija, navadno ne začnejo nesti pred zimo, temveč šele spomladi, torej ko so skoraj že 1 leto stare. Tudi v kokošjereji je podedljivost zelo važna. Zato pa s pravičnim odbiranjem kokoši, med katerimi so zelo dobre, dobre, srednjedobre in slabe jajčarice, lahko zelo vplivamo in umetno zvišamo nesenje.

Denimo valiti, ali podložimo le jajca od takšnih kokoši, o katerih vemo in smo prepričani, da dobro nesejo. Pri tem ne smemo omalovaževati tudi petelina. Tudi ta mora biti le takšnega pokolenja ali iz takšne kokošje družine, v katero spadajo najboljše kokoši-jajčarice.

Skrbeti moramo tudi, da se kokoši utrdijo. Le dovolj utrijene kokoši lahko klubujejo vremenskim spremembam in boleznim. V kurniku ne sme biti prepiha in ne premrzlo, pa tudi ne pretoplo. Pretopli kurniki prej škodujejo nego koristijo. Tudi v hlev druge domače živine ne spadajo kokoši. Le v najskrajnejšem slučaju je dopustno, da napravimo v kakem kotu govejega hleva ali svinjaka popolnoma ločen in zase napravljen kurnik, ki naj ima svoj poseben izhod. To pa smemo zopet le potem napraviti, ako ima goveji hlev in svinjak vse naprave za dobro prezračevanje. Če pa tega ni, potem se gov. hlev ali svinjak preveč razgreje in z njim tudi kurnik. Previsoka toplina v kurniku pa omehkuži perutnino in jo napravi preobčutljivo proti zunanjemu mrazu.

Varujmo kokoši pred raznim mrčesom, ki jim sesa kri in jih napravi bolne. Proti mrčesu je najboljšo sredstvo snaga. Ne zadostuje morda, da temeljito osnažimo kurnik le dvakrat ali trikrat v zimskem času. Kurjek je izvrstno vzrejaljšče za razen mrčes. Tudi kvarti v kurniku nakopičen kurjek dober zrak. Zato je edino pravilno, da odstranimo kurjek ven iz kurnika po večkrat v tednu. Po tleh v kurniku potrosimo žago-

vino, ki dobro vsesava vso vlago. Mesto žagovine lahko uporabljamo tudi pepel. Paziti je, da se kokoši po zimii, ko dežuje ali sneži ne premočijo, vsled česar bi se lahko prehladile.

Da bodo kokoši tudi po zimii dobro nesle, jih moramo obilneje in bolj izdatno krmiti nego po leti. V zimskem času si kokoši ne morejo iskati same razne hrane. Manjkajo jim po zimii posebno črvi in žuželke, ki so jih po leti pridne pobirale na svojih sprehodih. Ako dobivajo kokoši le toliko krme, kolikor jo potrebujejo za vzdrževanje in razvoj svojega telesa, nehajo kmalu nesti, ker za redno nesenje morajo dobivati nekaj več krme, kakor pa jo potrebujejo za vsakdanjo prehranitev. Tudi ne sme biti hrana enostranska. Treba je, da dobijo kokoši vse redilne snovi v krmi. Zato jim moramo pokladati takozvano mehko krmo, ki sestoji navadno iz kuhanega krompirja, repe, krmske pese, oparjenih otrobov, kuhinjskih odpadkov itd., ter zrnato krmo (pšenica, rž, turščica, ječmen, oves). Ni pa umestna za kokoši, ki naj nam nesejo, samo zrnata krma. Če krmimo kokošim samo zrnje, pospešujemo nastavljanje tolišče, kokši se debelijo. Pa tudi ob jajčniku se pri enostranskem krmljenju z zrnjem začne zbirati mast, kar gotovo bolj preprečuje nesenje jajec nego pospešuje. Kokošim dajajmo torej zjutraj nekoliko mlačno mehko krmo in proti večeru pa zrnje. Med mehko krmo pomešamo lahko tudi ne premastne mesne ostanke in kosti (debela koža prekajenega prasičjega mesa, mesna koža, koža od klobas in salamov, kite, drobne kosti domačih živali ali divjačine). Vse mesne ostanke moramo drobno zrezati, kosti pa najprej posušiti in na to prav drobno zdrobiti v možnarju v kostni zdrob ali na zmletj v kostno moko. Tudi zelene krme ne sme manjkati kokošim pozimi. Če jim ne moremo dajati vrzot, zelja itd., potem jim mešajmo med mehko krmo vsak dan kuhano in drobno zrezano mlado deteljo. Še bolje je, ako lahko rabimo mesto detelje koprive, ki

smo jih poleti in jeseni v ta namen posušili. Vsako krmo polagajmo kokošim le v čisto posodo ali na čista in suha tla. Ni lepo in ne zdravo za kokoši, ako jim pokladamo krmo v nesnažno posodo ali na umazana tla, ker jih s tem prisilimo, da žrejo obenem s krmo tudi razno nesnago. K primerni prehrani kokoši in perutnine sploh spadajo tudi rudninske snovi, ki so potrebne za drobljenje in prebavo hranilnih snovi v želodcu ter za raščo kosti in napravo jajčje lupine. Zato morajo dobivati kokoši poleg krme tudi droben pesek (siršč), zdrobljeno zidno malto ali omet, zdrobljeno jajčjo lupino, pepel itd., ako si takšnih snovi ne morejo pozimi samo iskati. Nikdar ne smemo pustiti kokoši brez dobre in čiste vode, ki naj je zmerno mlačna, ne pa ledena.

Da se bodo kokoši lahko zadostno gibale tudi pozimi, napravimo jim primerno velik prostor, ki je zavarovan pred dežjem in snegom. Kokoš ne sme mirovati in se dolgočasiti. Če kokoši same nočejo se gibati in brskati, jih moramo v to prisiliti. V takem slučaju pomešajmo med rezanico nekoliko zrnja in to mešanico potrosimo po dostičnem prostoru (brskališču).

Nadzornik Klavžar Milton:

NOVI PREDPISI O SPUSČEVALNICAH BIKOV.

V kratkem stopi v veljavo novi zakon o spuščevalnicah bikov, ki je strožji od prejšnjega. Novi zakon predpisuje, da morajo biti vsi za skok namenjeni biki (tudi oni, ki se rabijo le zasebno za lastne krave) potrjeni od posebne komisije in da se morajo rezati (skopiti) vsi nad dvanajst mesecev stari, za nesposobne spoznani junčki. To določilo, ki sicer omejuje živinorejca v prostem razpolaganju s svojim blagom, bo pa le v korist živinorejcem in bo brezdvomno pripomoglo k hitrejšemu izboljšanju naše domače govedoreje. Enak blagodejen učinek za izboljšanje govedoreje bo imelo tudi drugo določilo, ki predvideva,

da more prefektura odrediti na predlog kmetijskih svetov ali pokrajinskih uprav v krajih, v katerih niso spuščevalnice vsled malomarnosti živinorejcev preskrbljene z zadostnim številom potrjenih bikov, ustanovitev živinorejskih zadrug. Člani teh zadrug bodo morali potem sami prispevati za nakup in vzdrževanje potrebnega števila bikov, sorazmerno številu krav. Tudi to določilo je na mestu.

Dobrodejne posledice določil tega zakona bodo seveda tem očitnejše, čim strožje jih bodo izvajali v to poklicani činitelji.

Posebne važnosti je novi zakon za one kraje, v katerih prevladuje majhno in srednje posestvo in v katerih je število potrjenih bikov v primeru s številom za pripuščanje godnih krav in junic prenizko. Posledica temu je, da se biki preveč izkoriščajo, da se prezgodaj obrabijo, da se morajo krave tri do štirikrat pripuščati, predno se oplodijo, da se širijo kužne bolezni na spolovilih in jalovost krav. Odpadek na teletih in z njim združena zguba na mleku pa povzroča našim živinorejcem vsako leto ogromno škodo.

Zato bodo morali v to poklicani činitelji skrbeti v prvi vrsti za pomnožitev števila za pleme sposobnih bikov in obenem povišati skočnino, da se bo voditeljem spuščevalnic izplačalo vzdrževanje bikov.

Ker je pa nabava takih plemenjakov v inozemstvu spojena z velikimi stroški in ker bodo bržkone v doglednem času odpadli tudi prispevki, ki sta jih do sedaj dajala v ta namen država in pokrajinska uprava, se bodo morali naši živinorejci lotiti z vso resnostjo vzreje domačih bikov. Saj je ravno dober plemenjak najboljšo jamstvo za uspešen napredek živinoreje in najboljšo jamstvo za dober zarod. Zato pa moramo skrbeti, da si sami priredimo dobrih bikov. Kako moramo ravnati z mladimi junčki, ki smo jih odmenili za pleme, pa bom prihodnjič nekoliko obširneje poročal.

G. F.:

PITANJE PRASIČEV.

Skoro v vsakem, tudi najmanjšem našem kmečkem in delavskem gospodarstvu, se goji prasičjereja. Če ne več, vsaj ena glava je v hlevu. To je tudi razumljivo. Saj je ravno prasičevina, ki tvori priboljšek pri jedi našemu delovnemu ljudstvu več mesecev v letu. Vsakdo torej skrbi, da bo njegov prasič ob zakolu kolikor mogoče tolst, debel in zrejen. Marsikoga pa zavede ta skrb v nepravo smer. Za to ne bo odveč, ako napišemo par migljajev, kako naj se prične in izvaja pitanje za zakol določenih živali.

Pitanje se prične v naših krajih novembra, po nekod že oktobra, s pokladanjem koruze. To ni nič hudega. Le da bi bilo v prvi dobi pitanja bolj umestno pokladati živali hrano, ki je cenejša od koruze. Glavno, na kar mora prasičjerejec paziti pri tem prehodu, pa je to, da se ta prehod od ene hrane na drugo ne izvrši naenkrat, temveč treba je polagoma in postopno preiti od ene na drugo. To velja sicer za vse živali. Tekom poletja je glavna hrana v svinjakih zelenjava. Če bi torej pričela dobivati žival naenkrat čisto drugačno hrano, bolj redilno in težko, je naravno, da bi ne ostalo brez zlih posledic za njo. Treba je, da se počasi in polagoma opušča zelenjava in počasi in polagoma prehaja k pokladanju močnatih krmil, močnih pomij, koruze, itd.

Le z umnim polaganjem krme, s počasnim in postopnim izpreminjanjem krmskih odmerkov pridemo do one prireje mesa, ki značijo največjo izrabo hrane in telesnega ustroja živali. Slabo ravnajo oni, ki ne postopajo po tem navodilu. Izraba krme za prirejo mesa pa se le takrat doseže v najvišji meri, ako se množina krme, potrebna za opitanje, porabi v pravilni dobi, ki mora znašati vsaj 100 dni.

Rabite OREHOVE TROPINE, najcenejše močno krmilo!

RAZSTAVE BIKOV IN JUNČKOV.

Z odlokom z dne 24. junija 1925 št. 11652 je potrdila furlanska pokrajinska uprava sledeči splošni vzporedni razstav bikov in junčkov, ki se bodo vršile v prihodnji jeseni o priliki pregledovanja javnih spuščevalnic bikov. Za razstavaljalce so določena razna darila.

Splošni pravilnik teh razstav, ki so namenjene le planinskim pasmam, pri našamo v naslednjem:

Člen 1. — Da se pospeši v planinskem govedorejskem okrožju ustanavljanje javnih spuščevalnic bikov, se priredijo o priliki splošnega pregledovanja bikov, namenjenih za javno spuščanje za posamezne občine ali za skupine občin razstave bikov in junčkov planinskih pasem v dnevih in krajih, ki se objavijo s posebnim razglasom za vsak okoliš posebej.

Člen 2. — Tekmovanja obsegajo dve vrsti plemenjakov: junčke od 6. do 12. mesecev, bika od 18. mesecev naprej.

Člen 3. — Priglasitve sprejemajo okrožni živinozdravniki najkasneje do 20. septembra 1925.

Člen 4. — Za presojanje in obdarujevanje živali veljajo pravila, ki jih je potrdila furlanska živinorejska komisija. Priznajo se darila v denarju, svetinje in diplome. Posamezna darila bodo znašala največ 400 lir. Svetinje in diplome so pridržane za najboljše živali.

Člen 5. — Polovica darila se izplača takoj pri obdarovanju, druga polovica pa prve dni maja meseca 1926. Darila se priznajo samo za vredne plemenjake, ki so jih lastniki prignali v kraje, navedene v razglasilih.

Člen 6. — Živali presoja komisija, ki jo predvideva pravilnik zakonu z dne 5. julija 1908 št. 392; njena rzsodba je nepreklicna.

Člen 7. — Bikorejci, ki želijo dobiti za enega ali več bikov dovoljenje za spuščanje, morajo predložiti živinorejski komisiji pri furlanski pokrajinski upravi v Vidmu (Commissione Zootechnica presso l'Amministrazione Provinciale del Friuli-Udine) z 2 lirama kolekovano prošnjo, v kateri morajo navesti, da želijo pregledovanje na domu ali pa, da so pripravljeni prignati svoje bika v zgoraj navedene kraje. V prvem slučaju morajo priložiti prošnjo za vsakega bika po 30 lir, v drugem slučaju je pregledovanje brezplačno.

Člen 8. — Biki, ki se priženejo na zbirališča, so podvrženi obstoječim predpisom živinozdravstvenega reda; lastniki so odgovorni za škodo, ki bi jo morebiti povzročili biki.

Člen 9. — Živinorejcem, ki priženejo bika že dan pred razstavo iz bolj oddaljenih krajev, se izplača za vsakega prignanega bika po 20 lir dne.

Poravnajte naročnino in širite «Gospodarski vestnik!»

Mlekarstvo

POPRAVEK.

V zadnji številki v članku: »Zakaj vpliva domače sirišče slabo na sir« se nam je v drugem stolpcu v štirinajsti vrsti od zgoraj vrnila neljuba pomota. Mesto »normalno 20 do 30 g (gramov) mleka«, mora stati pravilno »20 do 30 q (kvintalov) mleka«. — Pomota, ki je proti naši volji kvarila članek, naj si blagovolj vsakdo popraviti sam.

ip.:

KOLIKO MASLA LAHKO DOBIMO IZ 100 kg MLEKA?

Množina masla je pred vsem odvisna od tolšče, ki je v mleku, dalje od množine tolšče, ki ostane v posnetem mleku, potem od množine tolšče, ki ostane pri izdelovanju masla v pinjencu in končno od množine vode, ki ostane

po gnetenju v maslu samem. Dobimo temveč masla, čimveč tolsče je v celem mleku, čimmanj tolsče ostane v posnetem mleku in pinjencu in čimveč vode ostane v izdelanem maslu. Najvažnejša je za množino masla seveda množina tolsče v celem mleku, mero-dajna pa je pri tem tudi tolsča, ki ostane v posnetem mleku in v pinjencu. Ako posnamemo mleko po navadnem posnemalnem načinu, dobimo manj masla, kakor pa če posnamemo mleko z mlečnim posnemalnikom. V 100 kg mleka je povprečno 3.5% ali 3.5 kg tolsče. Pri navadnem posnemalnem načinu dobimo iz 100 kg mleka s 3.5% tolsče 3.4 kg ali 3 kg in 40 dkg masla, pri dobivanju smetane iz enakovrstnega mleka z mleč-

nim posnemalnikom pa 4 kg masla, torej 60 dkg ali okrog $\frac{1}{2}$ kg več masla. Iz 100 kg mleka s 3% tolsče se dobi pri navadnem posnemalnem načinu 2.8 kg masla, pri posnemanju z mlečnim posnemalnikom pa 3.4 kg masla. Če je v 100 kg mleka 4% tolsče, je mogoče izdelati iz smetane, ki jo dobimo z navadnim posnemanjem, 4 kg masla, iz smetane pa, ki jo dobimo z mlečnim posnemalnikom, se lahko izdelajo 4.6 kg masla. Za izdelavo 1 kg masla se računa pri povprečni množini tolsče v mleku, 25 l mleka, ako izdelamo maslo iz smetane, dobljene z mlečnim posnemalnikom, in 30 l mleka, ako izdelujemo maslo iz smetane, dobljene z navadnim posnemanjem.

C e b e l a r s t v o

Gorkič France:

UREDITEV PREVAŽANJA ČEBEL NA PAŠO.

V naših krajih ni skoraj nikjer položaj takšen, da bi imele čebele skozi celo leto pašo. Če je spomladna paša dobra, je poletna ali jesenska slaba, ali pa tudi obratno. Naravno je torej, da so čebelarji že zgodaj začeli misliti na to, da je treba čebele prevažati iz kraja, kjer je slaba paša, v kraje, kjer so dobre pašne razmere. In tak način čebelarjenja se pri nas vedno bolj širi. Prav lepo je to poglavje iz čebelarskega življenja opisal Žnidaršič Anton v svoji knjigi: »Naš panj«.

Danes pa ni to, kar nas zanima, temveč velike težkoče in semtertja tudi nepremostljive ovire, ki so s prevažanjem na pašo združene. Če pelješ čebele v Brda, na Kanalsko, v Čepovansko dolino, v Trnovski gozd, v Črničvrh, v Furlanijo, ali v goriško okolico na pašo, stvar že še gre. Z lahkoto dobiš človeka, ki ti čebele vzame v oskrbo, in tudi dovoljenje županstva nj združeno s sitnostimi. Zadeva pa dobi čisto drugo

lice, ako misliš peljati svoje panjčice na Kras na jesensko pašo. Tukaj se ti stavijo — hvala Bogu, da ne povsod! — vse mogoče ovire na pot. So vasi, v katerih niso tuje čebele varne pred sovraštvom domačinov in kjer le s težavo prideš do tega, da smeš postaviti par panjev na pašo.

V ogromni večini slučajev so razlogi nasprotovanja prav malenkostni in brez podlage. Le trma ali zavist enega ali drugega domačina nečebelarja ali pa kakšnega prav malega čebelarčka je kriva, da ostane v posameznih krajih obilo jesenske paše neizrabljene. In to je brez drugega obsodbe vredno postopanje. So pa tudi slučajji, v katerih občine in domači čebelarji čisto pravilno utemeljujejo svoje odklanjajoče stališče. Ni pravilno, ako vsi tuji čebelarji silijo v en kraj s svojimi čebelami na pašo. Le v interesu vseh je, da se panji porazdelijo po vseh dobrih pasiščih. Toda o tem ne bom razpravljaj.

Omenim naj le še visoke pristojbine, ki jih nekatere občine samolastno, brez vsake zakonite podlage na formalno popolnoma izgrešen način uvajajo.

Za poznavalca razmer je pristojbina 6 lir za A. Ž. panj očitno previsoka, dasi po drugi strani priznavam občini pravico, ako uvede pristojbino na uvožene panje. Vendar se mora izmera te pristojbine ohraniti v dopustnih mejah. Čebelarški zakon, ki je bil izdan za nekdanjo goriško deželo, je določal, da smejo občine terjati največ 8 soldov = 16 vinarjev davščine od vsakega panja. Naj se danes z ozirom na valutne razmere ta znesek popeteri, naj bo tudi pošterti (v slučaju dobre paše), a kar gre preko tega, je pretirano.

Ker je pričakovati, da se bo čebelarstvo pri nas še bolj razvilo in da se bodo istočasno gorenje razmere še poslabšale in pojstrile, je nujno potrebno, da začnejo vsi čebelarji razmisliti, kaj naj se ukrene, da se naše čebelarstvo obvaruje teh sitnosti. Tu mora priti mnenje vseh v poštev; prizadehtih čebelarjev, ki prevažajo čebele, domačih čebelarjev, ki nasprotujejo uvozu čebel v pašo in občinskih uprav, ki bi

prišle pri izdajanju dovoljenja za uvoz čebel na pašo v poštev.

V državi nimamo čebelarškega zakona, ki bi urejeval vse te zadeve, da bi še veljal čebelarški zakon bivše goriške dežele ne smemo priznati, ker bi imel n. pr. čebelar v Ajdovščini manj pravic, kakor oni v Šturjah, kjer ni goriški čebelarški zakon nikoli veljal. To pa bi bilo za današnjo politično urejenost pokrajine nezmislno. Ne preostane torej drugega, kakor da se zganemo čebelarji sami, da povemo vsak svoje mnenje bodisi javno v enem ali drugem našem listu, ali pa v posebnem poročilu na Slov. čebelarstvo v Gorici. Na podlagi vsega tega gradiva bi se mogli potem vsi zjediniti za konkretne predloge, ki bi jih stavili pristojni oblasti v uvaževanje.

Jaz mislim, da bi na ta način prišli najprej in najugodnejše do dobrega zaključka. Povejte zdaj tudi drugi bolj izkušeni čebelarji in upravitelji občin svoje, da se pojmi razbistrijo.

Kletarstvo

Ušaj Jušt:

PRIPRAVLJAJMO ZDRAVO, DOBRO IN STANOVITNO VINO.

1. *S trgatvijo moramo tako dolgo počakati, da grozdje dozori.* — Grozdje smatramo, da je tedaj dozorelo, ko je največ sladkorja v njem. Sicer tudi potem postaja grozdje sladkejše, ali ta sladkoba ne izvira več od večje množine sladkorja, ampak od manjše množine vode v njem, ker se grozdje suši. Delavnica za sladkor je zdravo in zeleno trtno listje. Kadar to močno porumeni, ali odpade, preneha vsak dotok sladkorja v grozdje. Tedaj oleseni grozdni pecelj in jagode se začnejo sušiti.

O tem, kakor tudi o nekaterih drugih kemičnih izpremembah, ki se vršijo v grozdju, nam priča sledeči poizkus:

Čas preizkušnje	Teža 1000 jagod v gramih	sladkorja	celokupne kisline
		g	g
12. avgusta	1190	16,4	34,5
9. septembra	2154	286,0	24,8
28. septembra	2173	312,0	23,4
12. oktobra	2370	382,2	22,8
21. oktobra	2283	383,0	20,5

V tem slučaju je grozdje 12. oktobra dozorelo, ker takrat je bilo najlažje in je imelo le v 1000 jagodah le 1 gram sladkorja manj, kakor 21. okt. Iz gornje razpredelnice je nadalje razvidno, da v septembru grozdje zelo mnogo pridobi, zlasti ob lepem in solnčnem vremenu. Zato zelo grešijo oni vinogradniki, ki grozdje že v septembru potržejo. Trgatev v septembru opravičuje le dolgotrajno slabo vreme, ko grozdje začne gniti.

2. *Pri trgatvi moramo ločiti zdravo in dobro grozdje od gnilega in nezrelega.* — Zato mora vsak trgalec imeti s seboj dve posodi in sicer eno večjo in eno manjšo. V večjo bere zdravo in lepo grozdje, v manjšo pa nezrelo in gnilo. Za trganje in čiščenje grozdja so najbolj prikladne posebne grozdne škarje. S temi škarjami je mogoče trgati grozdje, ne da bi se osule jagode po tleh in čiščenje gnilih jagod je z njimi jako olajšano. Trgati je, če le je mogoče — samo ob lepem in suhem vremenu: zjutraj smemo s trgatvijo pričeti šele tedaj, ko se je osušila rosa.

3. *Pobrano belo grozdje moramo čimprej zmastiti, a mošt najkasneje 36 ur nato odtočiti v sode, da pokipi.* — Hranjenje natrganega grozdja v bednjih, v kadeh in orneah več kakor 12 ur je zelo napačno, ker grozdje, ki je vedno nekoliko zmečkano vsled vožnje in trganja porjavijo, kar pospešuje potem kasnejše porujavenje vina. Maščenje grozdja je izvršiti z uporabo grózdnih mlinov in opustiti je maščenje z nogami, kakor je to delal svetopisemski očak Noe. Če si kmet ne more nabaviti grozdnega mlina sam, naj ga kupi v družbi s sosedi skupno. Pri napravi belega vina je pravilneše, da mošt takoj po zmaštenju odtočimo, kakor to delajo Brici in povsod drugod, kjer pridelujejo belo vino. Le ako odjemalci tega ne želijo, pa naj se pusti mošt le tako dolgo na tropinah, da se iste vsled pričetega kipenja dvignejo. Če puščamo beli mošt dalj časa na tropinah, bo vino močno trdo in močno barvano. Dvignjene tropine bodo na površini porjavale in vino bo podvrženo rujavenju.

4. *Če puščamo beli mošt povreti na tropinah, moramo grozdje repljati.* — V to svrho nam služijo robkalnice, ki so opremljene z napravo za repljanje ali pa posebne pocinkane mreže. Iz repljanega grozdja napravljeno vino je milo in prijetnega okusa.

5. *Takoj, ko smo grozdje zmastili, vlijemo na vsak stolet maščene grozdja, če je belo 40, če je črno pa 30 g žve-*

plenega amonijevega fosfata. To snov, ki je težka tekočina, rabijo napredni francoski in italijanski vinogradniki z velikim uspehom že nad 10 let. Kdor je enkrat rabil to snov, jo bo potem gotovo vsako leto rabil, ker z uporabo te snovi se dosežejo kot solnce čista vina, ki ne menjajo barve, se po povrenju hitro včistijo in zelo težko kedaj obolijo. To sredstvo se rabi tudi z velikim uspehom pri napravi črnega vina, ker poleg imenovanih prednosti, daje črnemu vinu močnejšo črno barvo in rdečo peno. Z žveplnim amonijevim fosfatom uničimo v moštu vse škodljive bakterije in kvasila, a pravim kipelnim glivicam nudimo amonijev fosfat, ki pospešuje ugodno njih razvitek. Vsled popolnega pokipenja mošta, pridobi vino potem tudi na moči. Že lansko leto je, po mojem nasvetu, denilo veliko število vinogradnikov med mošt kalijev metabisulfit in to povsod z dobrim uspehom. S tem je bil napravljen korak naprej, a letos jim svetujem, da napravijo še drugi korak dalje, rabijo naj za ves svoj pridelek žveplni amonijev fosfat. Ta snov ima v glavnem to prednost z ozirom na kalijev metabisulfit, da ne uničuje samo škodljivih kvasil, ampak nudi kipelnim glivicam hrano in s tem pospešuje vrenje. Kdor bo rabil žveplni amonijev fosfat, bo moral skrbeti, da med vrenjem, navadno tedaj, ko bo točil mošt v sode, mošt dobro prezrači, da se izgubi žveplni duh iz njega. To je ravnotako potrebno tudi pri uporabi kalijevega metabisulfita.

6. *Kdor hoče še boljšega uspeha, mora kipenje izvršiti z uporabo umetnih glivic.* Kdor bo poleg gornje snovi, rabil še umetne glivice, ta bo imel še boljši uspeh, ker bo imel boljše in močnejše vino. Znano je, da kipenje mošta povzročajo kipelne glivice. Te glivice razkrajajo sladkor v alkohol in ogljikov dvokis. Prva snov ostane v vinu in mu daje moč, druga pa po večini izhlapi iz njega. Glivic je pa več vrst in vsaka vrsta glivic ni za kipenje enako dobra, ker ni v stanju popolnoma prevreti ves

sladkor v moštu in ker nekatere glivice poleg alkohola proizvajajo še druge, vinu tuje in neprijetne snovi. Da to preprečimo, rabimo umetne glivice, vzgojene in preizkušene v kemičnih laboratorijih. Umetne glivice kupimo nekaj dni pred trgatvijo, ker jih moramo še pred trgatvijo razmnožiti. To storimo tako, da nabereemo kakih 30 do 40 kg grozdja, ga zmastimo in ocedimo mošt. Ta mošt potem segrejemo v bakrenem kotlu na 60 do 70° C. Ko smo to toploto dosegli, nalijemo mošt v dobro opran sodček, ali pletenico in ko se je mošt ohladil, najmanj na 24° C, mu prilijemo iz steklenice, ki jo tik pred tem odpremo, umetnih glivic. Nato postavimo sodček, ali pletenico na kako zmerno toplo mesto, bodisi v kleti, ali v hiši, in jih za taknemo s kipelno veho. V dveh do treh dneh bo mošt začel burno kipeti, ker so se glivice v njem močno razmnožile. S tem smo si razmnožili umetne glivice na sličan način, kakor dela pek s kvasnim testom. Ta mošt dodamo potem moštu v sodu ali bednju, takoj potem, ko smo mu dodali žvepleni amonijev fosfat. Kdor bo rabil žvepleni amonijev fosfat in umetne glivice, bo v tem pogledu ugodil vsem zahtevam modernega kletarstva in iz svojega grozdja bo pridelal vino, ki bo z ozirom na kakovost grozdja, najboljšo.

7. *Kipeči mošt mora imeti primerno toploto.* Mošt najboljšo vre, če znaša njegova toplota 24° C, ali približno 15° R. Takoj v začetku pa ne sme imeti mošt te toplote, ampak za kakih 6 do 8 stopinj manj, ker bi se drugače med kipeanjem preveč ugrel in bi veliko prekorajčil gornjo ugodno toploto. Pri visoki toploti se prav rade naselijo v veliki množini kisovne glivice, ki povzročajo, da se prej ali slej vino skisa.

8. *S kipečim moštom ne smemo nikdar do vrha napolniti sodov, ampak pustiti jih moramo petino prazne.* Tega ne upošteva velika večina naših vinogradnikov, zlasti pa Bricj ne. Oni pravijo, da mora biti sod poln, da mošt iz njega bluje »nesnago«. Ta »nesnaga«

pa ni nič drugega, kakor v peni nahajajoče se kipelne glivice. Koristnost teh glivic, pa mora biti vsakemu, količkaj razumnemu vinogradniku znana.

9. *Na veho soda, kjer vre mošt, moramo natakniti kipelno piliko.* Ta pilika omogoča izhlapevanje plinov iz soda, a notri zraku ne pušča. To je potrebno, da se v mošt ne naselijo škodljive glivice iz zraka.

10. *Ko vrenje mošta ponehuje, pomešaj z močno palico mošt v sodu.* S tem privzdigneš glivice, ki so se že polegale in jih vzpodbudiš, da povrejo do cela sladkor v njem. Kdor ima sesalko, naj vtakne sesalno cev v sod in naj sesa zrak v mošt. S tem doseže še boljši vspeh.

11. *Paziti moraš na snago orodja in kleti.* Vsa posoda, vse orodje, ki pride v dotiko z moštom, je temeljito osnažiti. Kipelno in vinsko klet dobro pometi, stene pobeli, zažgi v kleti žveplo in znesi iz nje vse take snovi (krompir itd.), ki razvijajo slab duh v njej.

Vinogradniki, upoštevajte teh 11 točk temeljnih naukov modernega kletarstva, in vaš pridelek bo tak, da z ozirom na kakovost grozdja, boljši ne bi mogel biti. Časi, ko se je iz grozdja pridelovalo vino na najenostavnejši način in brez vseh pridevkov, so minuli.

Ing. Velicogna Lucijan:

TRGATEV NA VIPAVSKEM.

Letos razločujemo po Vipavski dolini dve vrsti vinogradov: one, ki so hudo prizadeti po vremenskih in drugih neugodah, in take, ki so vsled dobre lege ostali po večini nedotaknjeni. Glavni del Vipavske doline se zdaj oža, zdaj širj v razne stranske dolinice v različnih večkrat skrivljenih in vijugastih smerih, kar povzroča, da so nekatere dolinice skoro popolnoma varne pred burjo, tudi po zimi, dočim so druge izstavljene kar najhujšim sunkom burje, ki že v poletnem času lomi turšico in mlati žitne klase.

Strupena rosa, oidij in druge bolezni so letos uničile mnogo vinogradov, dočim je o mnogih drugih trta v najbujnejši rasti, polna lepega zelenega listja in z obilico zdravih grozdov. Mogoče bo tudi to pripomoglo, da v bodoče ne bodo vinogradniki po Vipavskem sadili toliko različnih trtnih vrst, ker se prej opisane razmere pojavljajo že v v manjših vinogradih v najskrajnejši meri. Ko sem pregledoval avgusta naše vinograde, sem opazil posestva z 20 do 60 oralov vinograda, ki imajo do dvajset trtnih vrst, med temi štiri petine belih.

Zbirka, ki bi delala čast vsaki vinarski šoli! Vendar z velikansko razliko. In o tej hočem govoriti. V vinarski šoli se vsaka trtna vrsta obdeluje in oskrbuje posebej in različno, dočim pa le malokateri naših vinogradnikov dela razliko v svojih trtnih nasadih; trže vse obenem in to posebno vsled tega, ker ima najrazličnejše trtne sorte v enem in istem vinogradu in tudi v vsaki trtni vrsti. Radi tega se trgateg ne more izvršiti nikoli pravočasno. S pričetkom trgatve najprej zrelih grozdov se začne trgati vse od kraja, kar povzroča izgubo na sladkorju; čakajoč, da dozori kasnejše vrste, se pokvarijo prve, kar povzroča izgubo na kakovosti. V obeh slučajih pa je posledica ta, da je pridelek manj stanovitven in bolj surov.

Vipavski vinogradniki, ki kažejo veliko izkustvo in vztrajnost pri negovanju trte, bodo gotovo opustili tudi to pogrešeno in kvarno ravnanje in bodo tudi vinu samemu posvetili ono pažnjo in skrb, kakor trti. V tem mnenju me potrjuje okolnost, ker so že letos nekateri začeli s pravilno trgatvijo.

Prvi korak v tem pogledu je, da se trže grozdje vsake vrste trt posebej ali pa tudi dveh ali treh vrst skupaj, le da dozori istočasno in ako je priporočljivo jih mešati z ozirom na vrenje in tip vina. Na vsak način pa je važno, da se ugotovi pravi čas za trgateg. Oko in jezik zadostujeta le do gotove meje, tudi če imamo veliko vajo pri tem. S pokušanjem bomo le težko ugotovili, ali se je

sladkor zvišal za $\frac{1}{2}$ stopinje, posebno, ko moramo pokuševati sočasno razno grozdje. Rabiti moramo v ta namen moštno tehtnico, s katero z vso lahkoto ugotovimo vsebino sladkorja. Značilno je da marsikateri večjih vinogradnikov ne pozna v svoji kleti moštne tehtnice, daš je ta potrebna tudi v malih obratih, ker le z njo je mogoče ugotoviti, kedaj je pravi čas za trgateg. Ko se nam zdi grozdje zrelo, napravimo prvi poskus; potrgajmo nekaj istovrstnih grozdov, stisnimo mošt iz njih in vlijmo ga skozi platneno cunjo v stekleno vazo, v katero vtaknimo tehtnico. Zapomnimo si vsebino sladkorja, ki jo tehtnica kaže, in ponovimo poskus po dveh ali treh dneh. Ako ne kaže pri drugem poskusu tehtnica nikakega poviška sladkorja, je grozdje gotovo za trgateg, če pa se pokaže povišek naj se poskus ponavlja vsak dan, dokler ne tehtnica pokaže stalne stopinje sladkorja. Če bomo tako ravnali pri trgatvi, moremo biti gotovi, da bomo trgali zrelo grozdje in da dobimo vino z najvišjo vsebino alkohola. Izjemo smemo delati le pri grozdju, ki rado gnije. Pri tem lahko žrtvujemo eno stopinjo sladkorja, da si pripravimo zdravo in trpežno vino.

Ali je priporočljivo rezati dve ali več vrst vina? Trgovske in tudi kletarske razmere večkrat zahtevajo to; a ta posel opravljajmo kasneje in po gotovih načelih. Prvo je potrebno, da začnemo pravilno trgati grozdje po dozorelosti, kakor nam jo kaže moštna tehtnica. To bo prvi korak, da bodo vipavska vina boljša in da se bodo lažje prodajala. Tako postane naše vinogradništvo, za katerega se žrtvuje ogromno časa in denarja, bolj donosno.

Toda tudi na druge okolnosti moramo paziti, pri letošnji trgatvi. (Pripomba uredništva: glej članek: »Pripravljajmo dobro, zdravo in stanovitno vino«, v tej številki.) Tako bomo dobili zdrava in stanovitna vina, bolj močna in bolj fina, ki bodo res vredni pridelek naših vinogradov, nasajenih z zelenem rizlingom, rebulo, kraljevino itd.

S a d j a r s t v o

D. V.:

VRBOV ZAVRTAČ.

Ta sadni škodljivec, ki ga imenujemo z latinskim imenom *Cossus ligniperda*, se je v nekaterih krajih hudo polotil sadnega drevja. Če ga ne bomo pridno zatirali, bo podleglo marsikatero sadno drevo.

Mati zavrtačeve gosenice je 40 mm dolg in 85 do 90 mm širok metulj. Njegova glava je majhna, spredaj rumenkasto-bela, a črne tipalke so pri samcu močno češljaste. Truplo je sive barve in zadek pasast. Prednja krila so rujavkasto siva in s temnimi črtami in marogami premrežena. Samica ima na koncu zadka nekako špičasto nožnico, s pomočjo katere poklada jajčeca v drevesne razpoke in za lubadove luske sadnega drevja: na jablane, hruške, češnje, slive, orehe in gozdna drevesa, kakor trepetlike, topole in vrbe. Gosenica je nekoliko ploščata, spočetka rožnate barve in dlakava, kasneje pa zamazano poltena in gola. Odrasla gosenica je 90 mm dolga in 18 mm široka, glava in tilnik sta črna.

Gosenica doraste šele po dveh letih. Prvo leto živi pod lubadom. Zavrta se po prvem prezimljenju v les in dolbe po njem navzgor. Navzven si napravi povprečen rov, po katerem izpada nesnaga, ki v lesu skritega škodljivca ovaia. Šele v tretjem letu, po drugem prezimovanju in sicer meseca maja se gosenica v rovu zabubi v mešiček iz trščic, in sicer blizu izhoda. Po kakih 3 do 6 tednih izkobaca iz 4 do 5 cm dolge bube rdeče rujav metulj.

Kakor hitro smo opazili na deblih rove teh gosenic, zamažimo ali zadelajmo jih z ilom, cepilnim voskom ali pa z govejekom. Dobro in tudi priporočljivo je, da se namažejo debela od tal do 2 m visočine z zmesjo, obstoječo iz apna, krvi in 1 do 2 odstotkov tobako-

vega izvlečka. Pokonča se gosenica lahko tudi s pomočjo žice. V to svrho naj se vzame tanka žica, napravi na njenem gornjem koncu mal kaveljček, sličen onemu pri kvački, in porine na to polagoma v rov. Ko začutiš, da je zabodla žica s kaveljčkom gosenico, potegni žico iz rova in gotov bodi, da privlečeš z njo tudi gosenico. Ako zapaziš v juniju ali juliju metulja, sedečega na deblih, umori ga takoj, in lubad, ki se nahaja blizu mesta, na katerem je metulj čepel, z jajčeci vred ostrgaj in sežgi.

Temu škodljivcu, kar se njegovega življenja tiče, zelo podoben je kostanjev zavrtač (*Cossus aesculi*). Njegova glava, oprsje in krila so lepo bela in imajo mnogo višnjevih pik. Zadek je višnjevo črn, z belimi obročki prepasan. Metulj se prikaže junija ali julija. Pokončuje se na enak način kakor prejšnji.

POSKUSNO GNOJENJE SADJU Z UMETNIMI GNOJILI.

Sadjarski oddelek kmetijskega urada v Gorici je dal pobudo, da se letos izvršijo nekateri poskusi gnojenja z umetnimi gnojili sadnemu drevju. Tako se namerava nevernežem in zanikrnežem dokazati, kako uspeva gnojeno, in kako hira negojeno drevje.

Poskusi se bodo vršili na Kanalskem in sicer v Ajbi, Avčah, Batah, Kanalu, Čepovanu, Dolu, Plavah, Levpi, na Banjšicah, itd. V kraškem pasu pa v Kobjiglavu, Komnu, Velikem dolu, Gornjskem, Pliskovici, Štanjelu, Škrbini, Temnici, Opatjemselu in Vojščici. — Skupno se izvrši 40 poskusnih gnojenj; od teh dvajset v Kanalskem in dvajset na Krasu.

Za poskusno gnojenje se bo rabil na Kanalskem: superfosfat, žvepleno kislj kali in apneni dušik; na Krasu pa: Tomaževa žlindra, žvepleno kislj kali in apneni dušik.

Poljedelstvo

IZKOPAVANJE, SPRAVLJANJE IN HRANITEV KROMPIRJA.

Ni vse eno, kdaj, kako in ob kakšnem vremenu izkopljemo krompir ter ga spravimo in shranimo v kletji ali hramu. Posebno letos, ko je pričakovati vsled skrajno neugodnega vremena le malo dobrega in zdravega krompirja, je treba še toliko bolj gledati na to, da ukrenemo vse ono, kar pripomore, da se ohrani krompir čimdalje dober in zdrav. Zato naj upošteva vsakdo in se ravna po temle navodilu:

1. Ne zabi nikdar, da so najbolj nevarne krompirjeve sovražnice: *gorkota, svetloba, vlaga in zmrzal*. Pred temj moraš skušati obvarovati krompir z vsemi sredstvi.

2. Upoštevaj, da moreš shraniti krompir primerno in dobro le v takšni kletji, ki je *suha, zračna, poltemna in varna pred zmrzaljo*.

3. Uredi klet za krompir prav skrbno že poprej, ko začneš krompir izkopavati in ga spravljati domov. Ne zabi *dobeliti* sten in tal. Skrbi tudi za *pravilno prezračenje*, da odide iz kletji topel in zaduhel zrak.

4. Ako le mogoče, napravi črez tla oder iz lat (remljev) ali iz enostavnih tramov, črez katere položi deske. Takšen pod ali oder je neobhodno potreben zlasti, če so tla v kletji vlažna.

5. Začni izkopavati ali izoravati krompir le, če je *popolnoma zrel*. Zrel pa je krompir takrat, ko se lahko loči od *nosilnih niti* in se dá le težko lupiti.

6. Če le mogoče izkopli krompir in ga spravljaj v klet *le v suhem vremenu*. Drugače pa pusti, da se krompir pred spravljanjem v klet najprej dobro osuši v skednju ali kakšnem podobnem prostoru, kjer lahko napraviš prepih.

7. Odstrani skrbno pred shranitvijo ves bolni, ogrizeni, poškodovani in manj trpežni drobni krompir od zdravega in bolj debelega krompirja. Očisti

ves odbrani krompir tudi zemlje, ki se ga morda še drži. Vsa ta dela se najlažje opravijo že pri pobiranju krompirja na njivi.

8. Opusti vsako metanje krompirja, vsako stopanje po krompirju z obutimi nogami, vsako uporabo špičastih vil ali lopat, kar vse lahko povzroči in pospešuje gnitje krompirja.

9. Ne puščaj nikdar krompirja črez noč nepokritega na polju ali sploh kje zunaj. To uvažuj posebno, ako izkopuješ krompir šele pozno v jeseni, ko je že nevarno, da se nepričakovano pojavi hūd mraz in bi krompir lahko zmrznil.

10. Ko spravljáš krompir v klet, deni ga v plasti, ki so največ 70 cm visoke. V plasteh nad to mero se krompir lahko ugreje v svoji najspodnejši legi in začne gniti.

11. Ko si spravil krompir v klet, vestno opazuj gorkoto in zračno vlago v kletji. Pomni, da krompir *zmrzne pri 3° C (treh stopinjah Celzija) pod ničlo* in da lahko začne *gniti*, ako znaša gorkota v kletji *več ko 8° C (osem stopinj Celzija)*.

12. Skušaj s *pravilnim zračenjem* odstraniti vso gorkoto in vlago, ki nastane v kletji vsled krompirjevega dihanja. Obenem pa skušaj ohraniti v kletji čim nižjo za krompir primerno gorkoto.

13. Upoštevaj vedno, da se krompir *in najboljše ohrani*, ako znaša gorkota v kletji 4 do 8° C. Zato pa je potrebno, da so v kletji primerne naprave za prezračevanje, ki jih zdaj lahko še urediš.

14. *Ob suhem, hladnem vremenu* odpri v kletji okna in line, da pride lahko v njo sveži zrak. *Zabrani pa, da ne pridejo v klet solčni žarki in svetloba*.

15. *Ob mokrem, vlažnem vremenu* zapri vsako odprtino, da ne pride še več vlage od zunaj v klet.

16. *Ko začne zmrzovati*, skrbi, da se vse odprtine (okna, line, luknje) dobro *zadelane s slamo*, ker drugače bi utegnili škodovati zmrzal krompirju.

17. *Ko mraz poneha, začni takoj zopet zračiti klet, kjer imaš krompir, in odstrani vse, kar bi povzročevalo preveč gorkote.*

18. *Zračí, če se pojavijo na krompirju klice (kavle). To je znamenje, da je v krompirjevih plasteh pretorlo. Pomni, da krompir, ki požene klice, zgubi na teži in redilnosti.*

19. *Glej strogo na to, da se skrbno prebere najmanj vsake štiri tedne ves krompir. To prebiranje pa se mora vršiti zategadelj, da se odstrani bolani in sploh vsak krompir, ki se zdí sumljiv in bi utegnil povzročiti kako škodo med zdravim krompirjem. Le na ta način zabraniš večje gnitje krompirja.*

20. *Pomni dobro, da lahko prezimi krompir pri pazljivi in pravilni oskrbi tudi v slabejši kleti.*

Toča je šiba božja, proti kateri ne more človek nastopiti z uspehom. Razbija in klesti turšične nasade, odbija vršičke in trže listje, povzroča ogromno škodo. Človek, ki smuka nedozoreli koruzi listje in ji odsekuje vršičke posnema točo in povzroča sam po lastni volji koruzi veliko škodo, kakor toča.

KEDAJ NAJ GNOJIMO S ČILSKIM SOLITROM?

Na to vprašanje ni mogoč povsem točen odgovor. S solitrom naj se gnoji,

kadar je potrebno. Razen pri pravilnem gnojenju posameznim rastlinam ob primernem času, se poslužujemo solitra tudi spomladj za okrepitev ozim in zlasti onih, ki so slabo prezimile. Pa tudi jeseni moramo poskrbeti, da okrepimo ozimino s čilskim solitrom.

Prav priporočljivo je gnojenje, ko so rastline močno v rasti (n. pr. turšica), kajti ob tem času so dušika najbolj potrebne. In tedaj smemo pričakovati tudi najboljši uspeh gnojenja s čilskim solitrom. Obenem se nahaja ravno v tem največja korist tega gnojenja, ker smo s pomočjo čilskega solitra v stanu, da damo rastlinam v času njihovega razvoja pravo in njihovim potrebam primerno množino dušika, ki ga lahko takoj porabijo. Velika napaka pa bi bila, ako bi vso potrebno množino čilskega solitra naenkrat potrosili. Ker je dušik čilskega solitra takoj poraben, bi ga v tem slučaju imele rastline več, kakor jim ga je treba. Zato pa priporočamo, da se čilski soliter trosi vedno polagoma v večih deležih, navadno po trikrat.

Gnojenje s solitrom opravljamo običajno na trojen način: a) da ga po zemlji potrosimo in potem podorjemo, zavlačimo ali podkopljemo; b) da ga po zemlji potrosimo in pustimo, da ga dež v zemljo vtepe; c) da ga razstopimo v vodi in potem rastline s to vodo zalijemo.

Poročila

Dr. T.:

RIBOLOVNE PRAVICE V NOVIH POKRAJINAH.

Italijanski ribolovni zakon z dne 24. marca 1921 št. 312 vsebuje v prvi vrsti predpise o ribolovu v morskih vodah. Le na kratko se ozira tudi na ribolov v sladkih vodah. Člen 42. zakona pa vsebuje predpis, po katerem obveljajo v novih pokrajinah do nadaljnjega, vse stare določbe o ribolovu. Tako ni torej novi ribolovni zakon za nas prinesel ničesar novega, kakor je tudi lovski za-

kon pustil v naših krajih vse pri starem. Tako je bilo do sedaj. V zadnjem času pa se je stvar glede ribolova izpremenila.

S kr. ukazom z dne 26. februarja 1925 št. 767 se je raztegnil na naše pokrajine glede ribolova v sladkih vodah italijanski temeljni ribolovni zakon z dne 4. marca 1877 št. 3706, novo enotno besedilo o ribolovu z dne 24. marca 1921 št. 312 kakor tudi ukazna zakona z dne 31. oktobra 1923 št. 2462 in z dne 23. maja 1924 št. 921.

Najvažnejše določbe teh zakonov

ki bodo gotovo zanimale lastnike izključnih ribolovnih pravic in ribičev, bodisi poklicnih ali le priložnostnih, so sledeče:

1. — Kdorkoli lovi ribe v notranjih javnih ali zasebnih vodah in jih prodaja ali odstopa drugim proti plačilu v katerikoli obliki, ali kdor lovi ribe na račun tretjih in dobiva za to nagrado katerekoli vrste, se smatra v zmislu predpisov ribolovnega zakona za ribiča po poklicu. Tak človek mora biti vpisan v poseben seznam pri onj kr. prefekturi ali podprefekturi, v katere področju leži občina, kjer ribič biva.

Enakj dolžnosti je podvržena tudi ona oseba, ki se sicer ne peča z ribolovom kot s svojim rednim poklicem, in ki ne prodaja ali kako drugače odstopa drugim nalovljenega plena, ki pa namestava s katerokoli pripravo, najsibo s čolnom ali z bregov, loviti ribe v javnih vodah ali v onih zasebnih, ki se stekajo v javne.

V ta namen morajo imeti prefektуре in podprefektуре dva seznama, enega za poklicne, drugega za priložnostne ribiče.

Ko so ribiči vpisani v sezname, so prefekti in podprefekti dolžni jim izdati proti plačilu ribolovne izkaznice, iz katerih je razvidno, ali je lastnik poklicni ali priložnostni ribič.

Med lovom morajo vsi ribiči imeti pri sebi svoje ribolovne izkaznice, tudi oni, ki imajo pravico do zasebnega ribolova.

Izkaznica velja le za dotično kalendarско leto, naj bo izdana pa v kateremkoli času.

Za izkaznico morajo plačati poklicni ribiči pristojbino 10 lir, priložnostni ribiči pa 20 lir.

V teku šestih mesecev, od kar je bil ribolovni zakon raztegnjen na nove pokrajine, to je do 2. decembra 1925 morajo vsi lastniki izključnih ribolovnih pravic ob rekah ali jezerih prositi prefektуре ali podprefektуре, da jim te pravice priznajo. Prošnji naj priložijo: a) načrt vodnega toka, kjer imajo izključno ribolovno pravico, iz katerega naj bodo tudi razvidne meje teh pravic; b) dokazilne listine o izključni ribolovni pravici (vknjižbe, kupne pogodbe itd.); c) ako nimajo drugih dokazilnih listin, naj predložijo posebno pred notarjem ali županom odnosno župani onih občin, skozi katere teče voda, ob kateri imajo izključne ribolovne pravice, sestavljeno izjavo, ki naj jo podpiše oni, ki jo izda in pa štiri pričę; iz izjave mora slediti, da uživa prosilec že trideset let nemoteno izključno zasebno ribolovno pravico.

Vsi predpisi glede orodja in načinov ribjega lova, ki so jih avstrijski zakoni zabranjevali kakor tudi varstveni časi ostanejo v novih pokrajinah tudi za nadalje v polni veljavi, dokler ne bodo nadomeščeni z novimi pravilniki. — (Opomba uredništva: Članek je iz italijanščine priredil naš urednik g. Gorški France.)

O b r t n i i n k m e t i j s k i p o u k

GOSPODINJSKI TEČAJ V ZAVODU ŠOLSКИH SESTER V TOMAJU.

Z oktobrom mesecem t. l. se otvori v zavodu v Tomaju nov šestmesečni gospodinjski tečaj, kjer se bo nudila dekletom prilika, pridobiti si za umno gospodinjstvo potrebnega znanja. Mesečina za hrano, stanovanje in pouk znaša 150 L. Rok za vlaganje prošenj traja do 15. septembra t. l. Ker se je pa že pri-

glasilo precej prošilk, naj o tale pohite z vlaganjem prošenj. Pod 16. letom se gojenke sprejemajo le tđaj, če so dovolj razvite in je sicer še prostor. — Vodstvo zavoda..

Šola nas je le učila kako se mora zemlja obdelovati, da dobimo mnogo pridelka. Čas je, da nas prične učiti, kako naj svoje pridelke prodajamo.

Gospodarski koledar

SEPTEMBER.

Poljedelstvo: Vsled pomanjkanja jesenske krme in mnogokrat tudi iz gole navade otrgavajo skoraj povsod pri nas predčasno listje krmske pese, kar je v veliko škodo razvoju in raščji pese. S poskusi se je namreč dokazalo, da je bil pridelek in redilnost pese, kateri se je listje obtrgavalo prav znatno manjši nego pri pesi, ki se je ni nič obtrgavalo. Ne obtrgavajte torej pesi listja. Istotako se je dognalo, da dá turšica za eno petino manjši pridelek, ako se ji poreže deloma listje ali celo vršiče, ko je celo steblo z listjem vred še zeleno. Vršiče poreži s stebel k večjemu šele takrat, ko je začelo spodnje turšično listje, že dobro rumeneti. — V tem mesecu se izkoplje ali izorje in spravlja krompir. Ravnaj se pri tem delu po navodilu priobčenem v tej številki lista. — Ta mesec se posebno v goratih in bolj hladnih krajih poseje ozimino žito (pšenica, rž in ječmen), v tem ko se v toplejših krajih vrši setev pozneje, navadno oktobra in novembra. Na vsak način skrbi, da pride ozimno žito pravočasno v zemljo, tako da se lahko še pred zimo dobro obraste. Le če se dobro ukorenini in obraste, lahko klubuje ozimno žito mrazu in mokroti. Za setev pripravi zemljo dobro in glej, da vseješ le zdravo, čisto, pravo, kaljivo, debelo težko, polno in zrelo zrnje, ker le od takega smeš pričakovati dober pridelek. V kapusnikih ali zeljnikih, kjer je kapus napaden po gosenicah kapusovega belina, pobiraj gosenice in jih uničuj.

Živinoreja: Govedo, ki ne hodi na pašo, dobiva še vedno zeleno krmo. Kdor krmí mlečnim kravam samo zeleno turšico ali pitnik, naj pomni, da nudi s to krmo kravam premalo beljakovinstih snovi. Zato naj poklada poleg pitnika tudi močna krmila, pred vsem orehove tropine, ki so najcenejše in jih dobi pri kmetijskem društvu v Gorici ali pri

kmetijski družbi v Trstu. Prdatek tega krmila je potreben tudi vprežni živini, ki opravlja težka dela. Oskrbuj in krmí primerno močno breje krave in svinje, da se izogneš zvrženju. Ne pokladaj jim pokvarjene in težkoprebavne krme. Krmí živini z vso previdnostjo takšna krmila, ki rada povzročijo napenjanje. Krmí dobro tudi kokoši ob času misanja ali menjave perja, ki se vrši v tem času in traja navadno 6 do 8 tednov.

Čebelarstvo: V tem mesecu začne jesenska paša na ajdi in žepku. Ko ta konča, smatramo lahko, da je čebelarstvo letos zaključeno. Čebelar mora začeti misliti že na vzimovanje. Njegova prva skrb mora biti ta, da bodo čebele imele dovoljno medu za zimo v panju. Kdor nima medu, naj pelje svoje čebele na Kras, ali pa na Cerkljansko na ajdovo pašo, kjer si bodo čebele ob ugodnem vremenu in paši nabrale dovoljno medu za zimo. Čebelar mora pregledati vse panje in natančno ugotoviti njih stanje. Brezmatične družine in slabiče je nemudoma združiti. Držanje takih panjev čez zimo, je nezmislno, ker od njih ne bo nikdar koristi. Če združuješ brezmatično družino z družino, ki ima matico, storiš lahko to brez skrbi, da bi tuje čebele ubile matico. Če pa združuješ dva slabiča, ki imata oba matice, pa dobro storiš, da matico zapreš v kletko. S tem jo obvaruješ morebitnega napada od pridruženih čebel. Pred združitvijo priškropi čebele z oslajeno vodo in zadimi jih nekoliko. V septembru je veliko os in sršenov, ki silijo v panje. Zato dobro storiš, da žrelo nekoliko izožaš. V tem mesecu je spekulativno pitanje zelo priporočljivo. Ž njim pospešiš za lego in s tem dosežeš veliko mladih čebel, ki bodo izvrstno prezimile. Pri spekulativnem pitanju pa moraš biti zelo previden, da ne privabiš roparic.

Kletarstvo: Čitaj članek: »Pripravljajmo zdravo, dobro in stanovito vino«, v tej številki.

Vinogradništvo: V vinogradu v tem mesecu ni posebnega dela. Grodje zori in s svojo sladkobo vabi razne dvonožne, krilate in četveronožne uzmoviče. Izmed živalskih sladkosnednežev, delajo največjo škodo ose, škorci, kosi in tu pa tam tudi lisica in psi. Ose zatiramo s tem, da polijemo po njih podzemeljska gnezda s petroljem in zažgemo. To seveda moramo storiti zjutraj zgodaj, ko so še vse ose v gnezdu. Proti raznim škodljivim ticam pa postavimo v vinograd strašila, najboljše koščke svetlikajoče ploščevine in klepetce na veter. V tem mesecu pobereмо kako dozorelo grozdje, kakor žlahtnino, portugalko, zgodnji burgundec itd.

Sadjarstvo: Tudi v sadovnjaku ni posebnega dela, razun obiranja dozorelega in rednega pobiranja odpadlega črvivega sadja.

Travnništvo: Kosi se' otava, ki bo, ako se je posušil in spravi pri ugodnem vremenu, zelo prav prišla pri letošnjem večjidel ob neugodnem vremenu košenem in spravljenem senu, ki je vsled tega slabe kakovosti.

Vrtnarstvo: Seje se lahko še vedno zimsko zelje. Tudi zimsko endivijo, ki jo hočemo imeti bolj pozno, lahko presajamo še prve dni meseca. Najbolj primeren čas pa je zdaj za setev zimske solate. Ne sej je pa preostoto, da ne dobiš pretankih in prešibkih sadik. — Druga opravila v tem mesecu so: pobiranje in spravlanje raznega semena, okopavanje in ako potrebno tudi zalivanje. Zeljnate rastline se v tem mesecu navadno lepo razvijajo. Še bolj rastejo, ako jih gnojiš z gnojnico ali pri pomanjkanju te tudi s stranišnico. Skrbi sedaj za zimsko zelenjavo.

Vprašanja in odgovori

Št. 62. — H. A. B. 26. — *Vi prašate:* Kje naj sadim in kakšna lega je za češplje najugodnejša? Kaj je vzrok, da mi mesto češpelj rodijo takozvane »karoble« to je češplje brez koščic, ki hitro odpadejo?

Odgovor: Češplja ni izbirčna niti glede na lego, niti glede na zemljišče; vendar pa boljše uspeva v taki zemlji, ki ji nudi dovolj vlage. Zato zelo dobro uspeva v vznožju in v bližini potokov. Prevelika vlaga ji seveda škoduje. Takozvane »karoble«, to so napihnjene češplje brez koščic povzročuje neka glivica, ki se v znanstvu imenuje *Exoascus pruni*. To glivico zatiramo s pobiranjem odpadlih bolnih plodov, z zimskim škropljenjem z »Antiparassitom« in s takozvano kalifornijsko brozgo. — U.

Št. 63. — H. A. B. — *Vi prašate:* Ali naj gnojim dvoletne šparglje, katere nameravam sledečo spomlad pobirati, letos v jeseni s hlevskim gnojem ali z umetnimi gnojili? Ali je navadna zmes 60% superfosfata, 20% kalijeve soli,

20% amonijevega sulfata pravilna in za šparglje primerna?

Odgovor: S pobiranjem špargljev sicer lahko pričnete v tretjem letu po presajenju, ali pazite strogo na to, da boste le krepkejše pobirali, sicer Vam nasad prezgodaj opeša. Od vsake posamezne sadike poberite kvečjemu 4-5 špargljev. Okoli 15. junija pa prenehajte s pobiranjem, kajti čim bolj nategnute pobiranje, toliko prej opeša nasad. Navadno se gnoji špargljem vsako leto v jeseni z dobro preginitim hlevskim gnojem in kompostom in poleg tega še poleti 1 do 2 krat z gnojnico. Sicer pa im lahko gnojite eno leto s hlevskim gnojem, naslednje leto pa z umetnimi gnojili. Zmes 60% superfosfata, 20% kalijeve soli in 25 do 40% amonijevega sulfata bo popolnoma zadoščala. Zgorajnavedeno množino amonijevega sulfata pa lahko razdelite tako, da uporabite $\frac{1}{3}$ vsega pri jesenskem gnojenju, ostali $\frac{2}{3}$ pa šele potem, ko ste s pobiranjem špargljev prenehali, t. j. poleti.

Če želite, da bo ta amonijak hitrejše učinkoval, raztopite ga v vodi. Na vsak liter vode vzemite po 1 gram te soli ali navadno žlico na škropilnik, držoč 10 litrov vode. — D.

Št. 64. — F. M. S. — *Vi pišete*: Imam telico, ki se je skotila pred 11 tedni. Postili smo jo, da je sesala 10 tednov. Zdaj 1 teden smo vzeli preč tele in krava zadržuje mleko. Molsti jo gremo po 6 krat na dan, a vse zaman. Dnevno sem dela mokro vrečo na njo, ji dala otrobi, moke, a nič ne pomaga.

Odgovor: Krava lahko zadržuje mleko iz različnih vzrokov. Včasih je krivo temu bolno vime. V takem slučaju je treba vime primerno lečiti in odpraviti iz vimena bolezen in bolečine z lečenjem. V Vašem slučaju pa je očitno vzrok zadržavanja mleka — prenašla odstavitev sesajočega teleta. Ko bi tele počasi odstavil od sesanja pod kravo, bi krava bržkone ne prišla do tega, da bi zadrževala mleko. — Tako pa Vam krava noče dajati mleka največ le iz strahu, da ga ne dobi tele. Skušaj torej pridržati in prihraniti za tele, ki ga pričakuje, da pride sesat. Da Vam bo krava začela polagoma zopet dajati mleko, je treba, da ravnate lepo z njo, ji prijazno prigovarjate in jo gladite po koži in vimenu. Le s takšnimi potrpežljivimi in prizanesljivim ravnanjem jo pripravite počasi do tega, da pripusti mleko sama od sebe. Molze naj jo le dobro ji znana in v molzenju dovolj spretna oseba. Da se Vam v bodoče kaj takega ne pripeti več, odstavljajte teleta pravilno od sesanja pod kravo. — P.

Št. 65. — Ol. R. T. — *Vi pišete*: Kako spoznam ali je med platno primšana bombaževina?

Odgovor: Spustite na košček platna, ki ga mislite preizkusiti, s peresom kapljo črnila. Ako se črnilo razlije v dveh nasprotnih smereh, je v platnu tudi bombaževina. Če pa se črnilo razširi enakomerno na vse strani, je platno čisto.

Št. 66. — G. G. S. — *Vi pišete*: Priškropljenju trt z raztopino modre galice

ni mogoče preprečiti, da bi ostalo nedotaknjeno listje murv, ki so nasajene med trtami. Ali je tako listje škodljivo za sviloprejkice?

Odgovor: Brez dvoma, da je oškropljeno listje škodljivo za sviloprejkico, ki poginejo, ako ga žrejo. Umestno bi bilo, da se listje murv, ki rastejo med trtami, osmuka ali poreže pred škropljenjem. Sicer pa se škodljivost bakrene raztopine vsled dežja in solnca zmanjšuje od dne do dne. In končno je tudi sviloprejkica toli pametna, da ne bo žrla strupenega listja.

Št. 67. — G. G. iz S. — *Vi prašate*: Ali je res, da se more potom nasplošne analize mleka ugotoviti, ali je krava breja ali ne?

Odgovor: Priprost in praktičen način, da se ugotovi, ali je krava breja ali ne, je sledeč: Namolzi mleko v suho in čisto golido. Vsrkni nato s snažno slamnato bilko nekaj mleka in spusti eno kapljo v kozarec čiste vode. Če krava ni breja, se mleko takoj zmeša z vodo in jo skali, da dobi sivkasto barvo. Če pa je krava breja, se kapljica mleka prej spusti na dno kozarca, potem se šele zmeša z vodo. Ta pojav se tako pojasnjuje: mleko breje krave je bolj sluzasto, radi tega se drži bolj skupaj in se ne zmeša tako hitro z vodo. Seveda ne moremo z gotovostjo trditi, ali velja ta poizkus za vse slučaje. Dobro bi bilo, da bi živinorejci napravili več poizkusov in nam o uspehih poročali, kajti tako bi najlažje dognali, ali in koliko odgovarja gorenje navodilo resnici.

Št. 68. — P. G. V. — *Vi prašate*: Kako ohranim kumare delj časa sveže, ker si jih radi oddaljenosti od trga ne morem sproti nabavljati?

Odgovor: Kumare ostanejo skozi cel teden sveže, ako jih hranite v hladnem, a zračnem prostoru. Zgodaj zjutraj ali pa pozno zvečer pobrane kumare se lažje ohranijo dalj časa sveže. V vročih poldanskih in popoldanskih urah naj se sploh zelenjava kakor tudi drugi pridelki nikoli ne pobirajo.

Tržne cene

Tomaževa žlindra. — Povpraševanje narašča. Vendar pa so zaloge, določene za Italijo skoro izčrpane. Ni upanja, da bi prišla žlindra v večjih množinah na naš trg. Cena bo jako visoka, danes se ponuja žlindra po L 60 do 65 in še več.

Superfosfat. — Za jesensko gnojitev pri nas pride le malo v poštev. Cena mu je danes L 1.75 za odstotek. Opaziti pa je jako veliko povpraševanje po tem gnojilu, kar je v zvezi s pomanjkanjem Tomaževe žlindre.

Žveplenokisli amonjak. — Počasi naš kmet uvideva veliko vrednost tega gnojila. Temu razmerno je tudi povpraševanje po njem. Cena 205 lir za 100 kg.

Čilski soliter. — Še vedno povprašujejo po majhnih množinah. Vendar pa je gnojenje s tem gnojilom že pri kraju.

Orehove tropine. — Tropine zmlate v vrečah se dobe pri Slovenskem kmetijskem društvu po 165 lir za 100 kg. Na debelo po dogovoru. Pričela se je uvaževati velika korist ki jo imajo živinorejci od tropin. Povpraševanje po njih je vedno večje in upati je, da še bodo kmalu razširile po naših krajih kot pred vojno.

Vino. — Letina na sploh manjša od lanske,

po nekod prav slaba. Povpraševanje po dobrem in zdravem vini živahno. Cena raste.

Kakovost vina bo letos srednja, tudi v naših krajih ne prvovrstna.

Kmetijsko orodje. — Tudi tu se cena dviga. Vinogradniki naj pravočasno izvrše naročila, da tako dobe tudi pravočasno vse orodje. Dobro nemško blago je težko dobiti.

Otrobi. — Cena je porastla. Sedaj se prodaja na drobno po L 140 do 160 za 100 kg. Vendar pa naj naši poljedelci pazijo, da ne zavržejo denarja. Mnogo otrobi je slabih in pomešanih z najrazličnejšimi surovinami, ki so za živino brez vrednosti.

Med. — Pridetek slab. Popraševanje se stalno večja. Cena se dviga. Za zimo je pričakovati še višjih cen.

Vosek. — Popraševanje narašča. Blaga le malo na trgu. Slovenska čebelaška zadruga v Gorci kupuje vosek. Plačuje ga po kakovosti do 12 lir za kg.

Prasiči. — Cena na trgu se je nekoliko dvignila. Pujski so dosegli ceno do 60 lir.

Goveja živina. — Cene neizpremenjene. Na zadnjih sejmih mnogo blaga, a manj kupcev.

Gospodarski drobiž

Avstrijska vojna posojila. — V Trstu je pričela poslovati posebna komisija, ki ji je poverjeno v zmislu ukaza nega zakona z dne 29. julija 1925 št. 1327 reševanje zadev, ki se tičejo avstrijskih vojnih posojil. Sedež komisije je pri kr. civilnem in kazenskem sodišču v Trstu.

Hranitev vinskih tropin. — Vsled odloka istrske prefekture je Istri dovoljeno hraniti tropine do 31. decembra vsakega leta. Prestopki se bodo kaznovali s stalno globo 300 lir in zraven tega še z globo 20 lir za vsak stot ali ulomek tropin.

Odbor za pospeševanje sadjarstva je imel 27. avgusta svojo sejo v prostorih goriške Trgovsko-obrtne zbornice. Po poročilu g. dr. Valliga je sklenil v

kratkem razpisati nagrade za lepe sadovnjake iz zaloga 10.000 lir, ki ga je dala furlanska pokrajinska uprava na razpolago. Razen tega razdeli odbor letos med sadjerejce po ugodnih cenah 6000 breskvinih drevesc, 2000 hrušk, 1000 sliv, 1000 jabolok. Na tozadeven natečaj, ki bo kmalu razpisan, opozarjamo že danes naše sadjerejce.

Vinski pridelek v Italiji v letošnjem letu se računi na okroglo 42.700.000 hl, to je manji od lanskega, ki je znašal 44.714.000 hl. Na Benečanskem in na Siciliji bo letos pridelek večji, v vseh drugih pokrajinah pa manjši od preteklega leta.

Izvoz žita in moke je prepovedan iz Bolgarske od 25. julija 1925 dalje.

Ivozne tarife je znižala Jugoslavija

v prav izdatni meri na izvoz žitnih pridelkov, konj, drobnice, govedi, prasičev, govejih kož in stavbnega lesa. Pri tem je določila, da je en dinar v zlatu vreden 11 dinarjev v papirju.

Ponarejanje umetnih gnojil in drugih kmetijskih potrebščin in pridelkov je pri nas jako razširjeno. Razni ministri so že sestavili posebne zakonske načrte, s katerimi so nameravali zaščititi te potrebščine in pridelke pred ponarejanjem. A do sedaj ni prišlo še do uzakonitve nitj enega teh načrtov. V zadnjem času pa zavzemajo ta ponarejanja vedno večji obseg in postajajo na sploh škodljiva narodnemu zdravstvu (maslo, sir, mleko, olje, mast, kis itd.). Radi tega se je ministrstvo za narodno gospodarstvo odločilo da zbere razne tozadevne določbe v poseben zakonski načrt, ki ga predloži zbornici že v prihodnjem zasedanju v pretres. O zakonu, ako bo sprejet, bomo poročali. Potreben je tak zakon pri nas v današnjih dneh, kakor bolniku zdravje.

Ukrepi proti slabemu mleku. — Oblasti so že večkrat ugotovile, ča mleko ki prihaja na trg, ni snažno in naravno, in je večkrat zdravju škodljivo. Odredile so strogo nadziranje mlekarnic in mlekarskih posod. Posebne naloge so dobili tudi vsi živinozdravniki po občinah, ki morejo paziti posebno na zdravstveno stanje krav-mlekaric.

Kmetijski nadaljevalni tečaji, ki se vršijo v naši pokrajini že par let z dobrim uspehom, so se v preteklem šolskem letu uvedli za poskušnjo tudi v nad 300 občinah starih pokrajin. Tudi tu so vspehi povoljni. Občine so važnost teh tečajev razumele in jih podprle. Ustanavljajoči se »pokrajinski kmetijski svetci« bodo imeli tukaj hvaležno polje za svoje delo.

Zvišani tarifi za prevoz gnojil so dali povod, da so nekateri poslanci zahtevali pojasnil: »ali odgovarja pospeševanju poljedelstva ogromno povišanje tarif za prevažanje gnojil, posebno za prevoz gnoja, ki je znašal pred vojno 17.30 L za 100 kg, na 50 km daljave, do-

čim se je zvišal danes pod istimj pogoji na pretirano svoto 222.50 L, za razkuženje vagona se je plačala pred vojno 1 L, danes 40 L.«

Za pospeševanje sadjereje. — Goriški odbor za pospeševanje sadjereje se je oglasil pretekle dni pri predsedniku pokrajinske upravne komisije furlanske, kateremu je sporočil razne predloge in zahteval denarno pomoč za v vršitev stavljenе naloge. Ustnemu zagotovilu je sledil tudi sklep, da je upravna komisija furlanska dovolila iz pokrajinskih sredstev 20.000 lir za povzdigo sadjarstva na Goriškem. Več o tem prihodnjič.

Pospeševanje žitnega pridelka. — Naša država ne pridelala doma dovolj žita. Da pa se pridelek kolikor mogoče zviša, je vlada z ukazom ustanovila poseben stalen žitni odbor pod predsedstvom ministrskega predsednika. Ta odbor ima precej pravic in bo mogel z lahkoto mnogo doseči, ker je v Italiji še vedno dovolj neizrabliene zemlje, ki pa bi se lahko posejala z žitom.

Svilogojstvo v ljudskih šolah. — V nekaterih furlanskih šolah stare videmske pokrajine so letos uvedli poskusno gojenje sviloprejk, ki se je obneslo. Učenci niso dobili le teoretičnih nauk, ampak so tudi praktično vršili pod vodstvom učiteljev vsa opravila pri sviloprejkah, po vrsti v skupinah. Pridetek se je prodal in čisti dohodek, ki je precej lep, so dobila šolska zavetišča dotičnih krajev. Posnemanja vreden vzgled!

Pridetek žita v naši državi bo znašal letos krog 61 milijonov stotov; torej jako povoljen. Presega za okrog 15 milijonov stotov pridelek leta 1924. Čuti se uspeh sestavne vladne propagande.

ZAHVALA.

PODANOŠKA ŠIRARSKA IN MLEKARSKA ZADRUGA V HRUŠEVJU se zahvaljuje gosp. inženjerju Podgorniku Antonu za predavanje o mlekarstvu in živinoreji, ki se je vršilo dne 12. julija 1925.

NAČELSTVO.